

УДК 930.1:94(47+57)“19”:070.481
DOI: 10.26661/swfh-2017-49-002

А. О. Каюк

РОЗКРИТТЯ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ ПРО ЖАХИ СТАЛІНСЬКОЇ РЕПРЕСИВНОЇ МАШИНИ В ЖУРНАЛІ “ОГОНЕК” (1986–1991 рр.)

На основі історичних матеріалів журналу “Огонек” за 1986–1991 рр. досліджено абсолютно нове бачення постаті Й. Сталіна та його політики. Зазначається, що саме зі сторінок популярного тижневика читачі дізнавалися про жахи сталінської репресивної машини, які замовчувалися десятиліттями. Здійснений структурний та проблемно-тематичний аналіз публікацій тижневика з даної теми дозволяє простежити тенденцію до розвінчання культу особи Й. Сталіна в уявленнях радянських людей. Підкреслено вагомий внесок періодичної преси у формуванні нової свідомості читачів та переосмисленні власної історії.

Ключові слова: гласність, перебудова, періодична преса, сталінські репресії, історична свідомість.

Демократизація суспільного життя і гласність, проголошені радянським керівництвом у 1980-их роках в контексті “перебудови” радянського суспільства, звернули гостру увагу преси до питань історії. В період ідеологічного тиску на засоби масової інформації історична тематика висвітлювалася не тільки в спеціалізованих виданнях, а й на сторінках суспільно-політичної періодики. Особливість такого роду журнальних матеріалів того часу полягала в тому, що вони, являючись частиною єдиної системи ідеологічної дії і пропаганди, описували історичні події з класової точки зору, мали за мету ідейно обґрунтувати неминучість і закономірність приходу до влади комуністичної партії.

Руйнування багатьох ідеологічних заборон під час перебудови сприяло тому, що медіа інтенсивно взялися за розробку раніше заборонених тем, до числа яких, безсумнівно, відносилася й історична тематика. Вітчизняна історія стала одним із тематичних пріоритетів не спеціалізованої, а суспільно-політичної преси. Первинною мотивацією журналістів було “відновлення правди”, прагнення відкрити широкому загалу аспекти, які замовчувалися, або ж мали упереджене тлумачення. Така ситуація сприяла підвищеному інтересу читачів до періодичних видань. Надзвичайної популярності набуває журнал “Огонек”, публіцистичні статті якого стали зразком демократичної думки. Періодика тих років постає як свого роду гігантський джерельний комплекс з вивчення вітчизняної історії в цілому і дослідженню такого явища, як формування нової суспільної свідомості громадян. Саме тому актуальним видається дослідження історичних матеріалів тижневика, що був визнаний “рупором перебудови”.

Різні аспекти, опосередковано тотожні з предметом нашого дослідження, містяться у дисертаціях О. Гордіної та К. Єсикової. Так, О. Гордіна досліджувала проблеми вітчизняної історії на сторінках тижневика “Огонек”. Зокрема, в своїй роботі вона зверталася до таких тем як, адміністративна система, політичні репресії, деформація соціалізму [1]. К. Єсикова здійснила комплексний аналіз публікацій “Огонька” через призму всієї історії існування журналу [2]. Про особливе місце журналу “Огонек” в перебудовчий період йдеться у роботі Н. Єлісєєвої, а саме акцентується увага на переоцінці радянського минулого в матеріалах популярного тижневика [3]. В. Тарасов на матеріалі української публіцистики 1989-1991 рр. досліджував основну проблематику “білих плям” в історичному процесі [4]. Але загалом, ця тема потребує більш детальнішого дослідження.

Мета наукової статті – дослідити нове бачення постаті Й. Сталіна та його репресивної політики, що формувалося в добу перебудови на сторінках журналу “Огонек”. Основними завданнями даної публікації є: здійснити структурний та проблемно-тематичний аналіз матеріалів тижневика з даної теми; встановити вплив публікацій “Огонька” на формування нової свідомості читачів, а також переосмислення власної історії, що згодом призвело до заперечення радянського минулого.

З приходом В. Коротича на посаду головного редактора журналу “Огонек”, в тижневику розпочалося нове життя. Перевтілення, що відбулося в редакційній політиці, сприяли підвищенню популярності цього видання. Звернемо увагу, що відходячи від вимог радянської ідеології та класичних пропагандистських нарисів, публікації тижневика піднімали актуальні питання сучасності, не останнє місце серед публікацій займала історична тематика. Журналісти зверталися до історії, здійснювали аналіз тих чи інших подій, намагалися об’єктивно оцінювати та переосмислювати їх. Вперше перед читачами обговорювалися раніше незнані та заборонені теми, друкувалися архівні матеріали. Багато статей було присвячено політичним репресіям 1930-х рр., внутрішньопартійній боротьбі в 1920-х рр. і альтернативним варіантам будівництва соціалізму, критиці “адміністративно-командної системи”. Також важливе місце посідала проблема “деформації” соціалізму, що ототожнювалася з фігурою Й. Сталіна, яка дедалі більше набувала рис кривавого тирана.

Справжній резонанс у читачів журналу “Огонек” викликала публікація доктора історичних наук В. Полікарпова про військового і державного діяча Ф. Раскольника (№ 26 за 1987 р.). Мова йшла про його складний життєвий шлях. Але особлива увага акцентувалася на тому як Ф. Раскольников незаслужено

звинуватили у зраді, в результаті чого він отримав клеймо “ворога народу”. До розгляду читачеві надаються уривки з відкритого листа до Й. Сталіна, в якому Ф. Раскольников викривав репресивну сталінську політику щодо конкретних осіб колишнього керівництва більшовицької партії і рядових радянських громадян. Звертаючись до Й. Сталіна Ф. Раскольников привселюдно заявив: “С помощью грязных подлогов вы инсценировали судебные процессы, превосходящие вздорностью обвинения знакомые вам по семинарским учебникам средневековые процессы ведьм. Вы заставили идущих за вами с мукой и отвращением шагать по лужам крови вчерашних товарищей и друзей. В лживой истории партии, написанной под вашим руководством, вы обокрали мёртвых, убитых, опозоренных вами людей и присвоили себе их подвиги и заслуги” [5, с.6]. Автор листа звинувачував Й. Сталіна в масових репресіях, насильній колективізації та організації голоду. Пророче звучало закінчення відкрито листа: “Ваша безумная вакханалия не может продолжаться долго. Бесконечен список ваших преступлений. Бесконечен список ваших жертв, нет возможности их перечислить. Рано или поздно советский народ посадит вас на скамью подсудимых как предателя социализма и революции, главного вредителя, подлинного врага народа, организатора голода и судебных подлогов” [5, с.6]. Саме ця публікація стала початком розкриття гіркої правди про справжні жахи тоталітарного режиму, очолюваного Й. Сталіним.

Після даної публікації до реакції почали надходити сотні листів від вражених читачів. Більшість із них починалися схвальними словами, що це перемога, гласність тріумфує, якщо стало можливим говорити правду, яку замовчували десятиліттями. Наприклад, сім'я Іванових зазначала: “Мы ждем каждый номер “Огонька”, и в каждом номере его – новь. Это или публикация ранее скрываемого, или достоверное объяснение событий. Спасибо за статью о Федоре Раскольникове. В ней, на наш взгляд, впервые после XX съезда КПСС дана политическая, документальная характеристика Сталину” [6, с.7]. В. Ланських писав: “... Еще раз спасибо. “Огонек” высветил этим очерком гораздо больше, чем думаете вы у себя в редакции. Это наша история, а история для всех одна...” [7, с.7]. Цікавою є розповідь С. Абрамова “В феврале 1973 года меня исключили из партии за то, что я “неосторожно”, поступил с тем самым письмом Раскольникова Сталину, текст которого вы опубликовали. ...Я был бы весьма признателен, если бы редакция сочла возможным предать гласности мою историю, наглядно иллюстрирующую, что в те годы, когда, как пишет В. Поликарпов, “на имени Раскольникова снова весела клевета”, доставалось и тем, кто посмел иметь, “политически вредное письмо” и вольно с ним обращаться” [8, с.7].

Але є й такі листи як С. Каракозова, який вважав політику Й. Сталіна оправданою [9, с.6]. Такої ж думки був і Я. Гамаюн, уривок листа якого цитуємо: “Всю статью Поликарпов посвятил Раскольникову, а предъявил обвинение Сталину. Все, что процитировано автором, взято из контрреволюционных газет... Все так и пахнет злопахательством, а не объективностью. ...В период коллективизации большинство крестьян пострадало от репрессий. Но время стерло все, и во время войны только отдельные личности показали себя обиженными Советской властью, а остальные шли в бой за родину, за Сталина. Да и когда умер Сталин, плакала вся страна. Так зачем же травить сердца – “о мертвых плохо не говорят ...В нашей перестройке и гласности должна быть мера” [10, с.27].

Публікація листів подібного змісту сприяла виникненню дискусій, обміну думками, а інколи навіть відвертим суперечкам між читачами. Все це відбувалося на сторінках журналу. Так, відповіддю Я. Гамаюну слугував лист Н. Мочалова: “Осмелюсь сделать вывод, что нельзя далее замалчивать вопиющие стороны деятельности Сталина. Преступления перед народом ничем нельзя оправдать. Такой “стиль руководства”, в результате которого страна понесла неисчислимые жертвы, заслуживает по законам социалистической морали высшей меры осуждения. ...А тот довод, что с именем Сталина шли в бой, служит не оправданием, а обвинением, поскольку он предал безграничную веру людей в него” [11, с.31].

Відкриття історичної правди, стало поштовхом до того, що самі жертви сталінських репресій, а також їхні родичі, без будь-якого страху почали писати про скалічені власні життя та трагічні долі своїх рідних і близьких людей. Вони своїми прикладами показували всі жахи тоталітарної машини. Наприклад, В. Чайкін писав: “С большим интересом прочитал статью “Федор Раскольников”. Очень нужная и современная статья! Но, собственно, слова “с большим интересом” - не те слова, которыми можно оценивать эту публикацию: я потрясен! ...Лично я не только наблюдал со стороны многочисленные случаи деспотизма и произвола во времена Сталина, но и сам являлся жертвой такого произвола. В связи с этим скажу несколько слов о себе” [12, с.6]. В № 35 під назвою “Ничего не стирает время” свої власні спогади про пережиті події написала Н. Федченко. Все її життя було зіпсоване карними органами тоталітарного режиму. Надія розповідала про розкуркулення, голодне дитинство, репресії щодо батька, смерть рідних сестер та братів. “Нет, ничего не стирает время – стверджує Н. Федченко. – И сейчас остро и близко и, видно, никогда не отболит. А почему отболит оно, если в одной моей родне столько безвинно загубленных жизней...” [13, с.6]. С. Шеболдаєв обурений коментарями Я. Гамаюна, та С. Каракозова, пише про свого репресованого батька, який виступав проти надзвичайних заходів щодо боротьби з “кулацьким саботажем” на Дону і Кубані. “На пороге нового тысячелетия мы обязаны, наконец, открыть глаза на величайшую трагедию нашего народа. И предъявить справедливый счет тем, кто к ней причастен” – робить висновок автор листа [14, с.4].

В № 18 за 1989 р. міститься публікація про Д. Гачьова – радянського музикознавця, знавця естетики, болгарина за походженням. 23 лютого 1938 р. він був прийнятий до Спілки письменників СРСР, але вже на наступний день арештований і звинувачений у контрреволюційній троцькістській діяльності. В результаті, був засуджений на 8 років таборів, 26 листопада 1945 р. повторно засуджений на 10 років. Помер в кінці лютого або на початку березня 1946 р. в Адигалахі Магаданської обл. В 50-х – 80-х роках його реабілітували за обома “справами” і відновили в партії та Союзі письменників. Журнал “Огонек” опублікував листи Д. Гачьова до рідних, в яких він описував складні умови проживання, свої душевні переживання. Він зазначав: *“Нет, я не “враг народа” и должен пропадать в далекой и холодной Колыме? Нет, я не “враг народа”, а коммунист, который благодаря какому-то страшному и до сих пор не объяснимому мне стечению обстоятельств арестован и осужден на 8 лет заключения в дальних лагерях. Я верю в разум и справедливость партии, и ошибка со мной (и не только со мной) должна быть исправлена соответствующими органами”* [15, с.13]. Завдяки опублікованим листам, спогадам можна простежити тодішню катастрофічну ситуацію, панування несправедливості та безкарності у політиці правлячої партії.

Звернемо увагу, що завдяки журналу “Огонек” в якості місць сталінських злочинів широкому загалу стали відомі Куропати в Білоруській РСР – стаття О. Адамовича “Оглянься окрест!” в № 39 за 1988 рр. По суті, це була публіцистична обробка вже надрукованих матеріалів у білоруській пресі. Так, автор робить посилання на статтю З. Позняка та Є. Шмигальова “Куропати – дорога смерті” опубліковану в газеті “Література та мистецтво”, де мова йшла про те, що на початку 1970-х років в селі Зелений Луг місцеві жителі розповідали про розстріли людей в лісі неподалік. Є свідчення, що з 1937 р. по 1941 р. туди привозили людей і розстрілювали. Кількість жертв у Куропатах точно не з’ясована: архіви Комітету державної безпеки Білорусі, що стосуються Куропат, є засекреченими. Після появи статті було проведено перші розкопки і виявлено факт таємного масового поховання людей біля села Цна-Йодкове. Це місце отримало назву “Урочище Куропати”. О. Адамович прагне звернути увагу громадськості до цих жахливих подій, закликає до роздумів та переосмислення власного минулого: “А сколько таких Куропат в других республиках, в больших и малых городах? Не говоря уже о “столицах Гулага”: возле Магадана, в Воркуте, и вокруг, в Дудинке, Норильске...” [16, с.29].

Оприлюднення такої інформації викликало суспільний резонанс. У 1988 р. в Куропатах пройшла масова антирадянська демонстрація і перша хода до місця поховань під гаслами осуду ідей сталінізму. Хода була розігнана внутрішніми військами із застосуванням сльозогінного газу, що викликало реакцію обурення в суспільстві і підвищила ступінь уваги до Куропат. Всі ці події були надані гласності в публікації В. Бикова (№ 47, 1988 р.). На сторінках журналу зазначалося про факти побиття та арешту мітингуючих [17, с.31].

Ефектом інформаційної бомби виявилися публікації на тему Голодомору, адже довгий час режим забороняв навіть згадувати про цю трагедію. В № 27 за 1989 р. промовистою є вже сама назва публікації “Страшный месяц Пухкутень”, назва місяця означає “пухнути від голоду”, саме так замордований народ називав березень в голодні роки [18, с.22]. Стаття розкривала перед читачами, не тільки нові факти з історії про Голодомор, а й містила в собі унікальні свідчення очевидців. У статті висловлюється ідея створення “чорної книги”, куди поіменно слід вписати винуватців цих смертей, головних людоджерів, як зазначає автор, – Й. Сталіна, Л. Кагановича, В. Молотова, П. Постишева та їх пособників, а також завзятих “активістів”. Також ініціюється створення “білої книги” з іменами тих, хто безневинно загинув у роки колективізації та Голодомору.

За ініціативи журналу “Огонек” та “Рабочий класс и современный мир” був організований круглий стіл учасниками якого, були провідні соціологи, економісти, правознавці, філософи, історики країни. Ними обговорювалися ряд актуальних тем, таких як об’єктивне обумовлення формування культу особи Сталіна, сталінізм та його наслідки, як забезпечити незворотність перебудови та демократичних процесів. Окремі фрагменти цих обговорень були підготовлені до друку кореспонденткою тижневика А. Аловою в №12 за 1988 р. [19, с.4].

Зазначимо, що журнал “Огонек” проводив “Дні пам’яті жертв сталінщини” в Москві, ціллію яких було відкриття історичної правди, що замовчувалася десятиліттями. В. Коротич у колонці редактора зазначав: *“Дни памяти жертв сталинщины... позволяют осмыслить многое в простом нашем политическом опыте. Вспомнить, сколько зла натворили целенаправленные лжецы и целеустремленная ненависть”* [20, с.6]. Також журналом була організована “Неделя совести” в Будинку культури виробничого об’єднання Московського електролампового заводу. Редакція журналу запрошувала всіх бажаючих взяти участь у дійстві: *“Давайте же соберемся вместе, вспомним всех поименно, почтим память тех, кто стал жертвой сталинских репрессий, и задумаемся о том, как жить дальше”* [21, с.7].

В № 41 за 1988 р. під заголовком “Тень” публікуються матеріали про судовий позов, де позивачем була “сталінщина”, а відповідачем – “гласність”. Використання цих термінів, автором є символічне. Насправді ж позивачем був І. Шеховцов – колишній прокурор, автор 16 позовних заяв на захист Сталіна і численних послань в різні інстанції “з викриттям очорнителів”. Статті і листи І. Шеховцова практично не публікувалися, у зв’язку з чим він наважується подати до суду позов про захист тепер уже власної честі і гідності. Вийшовши за рамки предмета позову, процес обертається дискусією про роль Сталіна в історії і про право давати моральні оцінки без опори на юридичні документи. І. Шеховцов виступав проти бездоказовості

звинувачень в адресу вождя і відмовлявся визнавати документальні підтвердження причетності Сталіна до репресій і розстрілів. У позові йому було відмовлено [22, с.31].

В № 7 за 1989 р. В. Костиков у статті “Концерт для глухой вдовы” говорячи про боротьбу з космополітизмом, описує Сталіна, як такого, що навмисно загнав у тюрму народів все населення країни. Автор описує систему постійного страху та контролю над свідомістю людини, який панував у епоху сталінізму: “...80 процентов всех обследованных живут под вечным страхом окрика или потери социальной опоры. Молочница боится конфискации коровы, крестьянин – насильственной коллективизации, советский работник – непрерывных чисток, партийный работник боится обвинения в уклоне, научный работник – обвинения в идеализме, работник техники – обвинения во вредительстве. Мы живем в эпоху страха” [23, с.7].

Цікавими є теми, які обговорювали у своїй бесіді кореспондент журналу Е. Іодковський з доктором історичних наук Н. Павленком. Мова йшла про величезні масштаби фальсифікації історичних подій. Ось як висловлювався про це науковець: “Уже пятый десяток лет пошел с тех пор, как отгремел Парад Победы, а правдивой истории Великой Отечественной в целом как не было, так и нет до сих пор. Если в первое десятилетие после войны мощным тормозом в ее исследовании был культ личности Сталина, то в последующие годы анализу многих событий мешали рецидивы культа, неотмененные запреты на использование источников и документов” [24, с.5]. Також в розмові йшлося про навмисне знищення військових кадрів країни в 1937 – 1938 рр., численні людські жертви та альтернативи інакшого розвитку подій.

Варто зазначити й про те, що на сторінках журналу “Огонек” були опубліковані розділи з книги “Тайная история сталинских преступлений”. Ця книга є унікальною, адже її автор А. Орлов – колишній генерал НКВД, один з небагатьох кому вдалося врятуватися від репресій. В книзі йде мова про страшний сталінський репресивний механізм, про події, учасником та свідком яких був сам автор. Це дає змогу побачити зсередини жорстоку сталінську машину знищення людей.

У темі сталінізму провідне місце відводилося матеріалам про сталінські репресії, при цьому особлива увага приділялася репресіям проти більшовиків “ленінської гвардії”. Відбувалося протиставлення В. Леніна і революціонерів-ленінців – Й. Сталіну та його оточенню. Так, в № 32 за 1989 р. В. Костиков у статті “Сапоги из шагнутой кожи” намагався донести до читача, що Леніну, людині в “штатском”, в “стоптаных цивильных ботинках и потешной кепчонке”, в “потёртом пиджачишке”, а також його найближчому політичному оточенню весь час заважали “люди в сапогах”, тобто Сталін та його сподвижники [31, с.13]. Хоча варто зазначити, що кінець 1988 р. став переломним для офіційної радянської ідеології: відкритого характеру набуло формування антиленінської та антижовтневої ідеології, то ж Леніна називатимуть “хрещеним батьком” Сталіна.

Підсумовуючи, маємо підкреслити, що в період здійснення комплексу перебудовчих реформ 1985–1991 рр. відбулись кардинальні зміни та зрушення у суспільно-політичному житті, а саме під впливом демократизації та гласності в надзвичайно короткий термін радикально змінилися суспільна атмосфера та погляди громадськості на владні структури, місце і роль особи в історії, та й взагалі на історичний процес в цілому. Не останнє значення в цьому відігравали засоби масової інформації. Журнальна публіцистика значно активізувала свою просвітницьку діяльність щодо встановлення історичної правди й утвердження духовних та моральних цінностей. Наша увага акцентувалася на тижневику “Огонек”, що визнаний “рупором перебудови”. Саме зі сторінок популярного тижневика читачі дізнавалися про справжні жахи сталінської репресивної машини, які замовчувалися десятиліттями. З постаттю Й. Сталіна пов’язувалися масові репресії, розкулачування, насильна колективізація, голод, причини невдач початкового періоду Другої світової війни і т.д. Все частіше в негативному сенсі вживалися терміни “сталінізм”, “сталінщина”. Все це сприяло розвінчанню культу особи Й. Сталіна в уявленнях радянських людей. Історичний факт у публіцистичних матеріалах перетворювався у політичний аргумент, а історичні оцінки ставали засобом формування історичної пам’яті та нової свідомості громадян.

Джерела та література

1. Гордина О. Проблемы отечественной истории на страницах массового журнала “Огонек” 1987–1991 гг. Тематический анализ: Автореф. дис. ...канд. истор. наук. – М., 2004. – 26 с.
2. Есикова Е. Журнал “Огонек” в контексте переходных эпох: Автореф. дис. ...канд. истор. наук. – М., 2011. – 21 с.
3. Елисеева Н. Советское прошлое: начало переоценки / Н. Елисеева // Отечественная история. – 2001. – № 2. – С. 93 – 105.
4. Тарасов В. Роль публицистики у вивченні “білих плям” української історії. 1989 – 1991 рр.: Автореф. дис. ...канд. истор. наук. – Дніпропетровськ, 2008. – 15 с.
5. Поликарпов В. Федор Раскольников / В. Поликарпов // Огонек. – 1987. – № 26. – С. 4 – 7.
6. Слово читателя. Семья Ивановых // Огонек. – 1987. – № 33. – С. 7.
7. Слово читателя. Ланских В. // Огонек. – 1987. – № 33. – С. 7.
8. Слово читателя. Абрамов С. // Огонек. – 1987. – № 33. – С. 7.
9. Слово читателя. Каракозов С. // Огонек. – 1987. – № 33. – С. 6.
10. Слово читателя. Гамаюн Я. // Огонек. – 1987. – № 32. – С. 27.
11. Слово читателя. Мочалов Н. // Огонек. – 1987. – № 34. – С. 31.

12. Слово читателя. Чайкин В. // Огонек. – 1987. – № 33. – С. 6.
13. Слово читателя. Федченко Н. Ничего не стирает время // Огонек. – 1987. – № 35. – С. 6.
14. Слово читателя. Шеболдаев С. // Огонек. – 1987. – № 40. – С. 4.
15. Гачев Г. Димитр Гачев в письмах и документах / Г. Гачев // Огонек. – 1989. – № 18. – С. 12 – 14.
16. Адамович А. Оглянись окрест! / А. Адамович // Огонек. – 1988. – № 39. – С. 28 – 30.
17. Быков В. Дубинки против гласности? / В. Быков // Огонек. – 1988. – № 47. – С. 31.
18. Дяченко С. Страшный месяц Пухкутьень / С. Дяченко // Огонек. – 1989. – № 27. – С. 22 – 24; 25.
19. Алова А. Больше социализма! / А. Алова // Огонек. – 1988. – № 12. – С. 4 – 5; 18 – 20.
20. Коротич В. Идем к правде / В. Коротич // Огонек. – 1988. – № 47. – С. 6.
21. От редакции. Мемориал совести // Огонек. – 1988. – № 47. – С. 7.
22. Минкин А. Тень / А. Минкин // Огонек. – 1988. – № 41. – С. 31 – 33.
23. Костиков В. Концерт для глухой вдовы / В. Костиков // Огонек. – 1989. – № 7. – С. 6 – 11.
24. История войны еще не написана : разговор с доктором исторических наук Н. Павленком / общался Э. Иодковский // Огонек. – № 25. – 1989. – С. 5 – 8.
25. Орлов А. Тайная история сталинских преступлений / А. Орлов // Огонек. – 1989. – № 46. – С. 23 – 27.
26. Орлов А. Тайная история сталинских преступлений / А. Орлов // Огонек. – 1989. – № 47. – С. 18 – 22.
27. Орлов А. Тайная история сталинских преступлений / А. Орлов // Огонек. – 1989. – № 48. – С. 21 – 24.
28. Орлов А. Тайная история сталинских преступлений / А. Орлов // Огонек. – 1989. – № 49. – С. 22 – 25.
29. Орлов А. Тайная история сталинских преступлений / А. Орлов // Огонек. – 1989. – № 50. – С. 20 – 23.
30. Орлов А. Тайная история сталинских преступлений / А. Орлов // Огонек. – 1989. – № 51. – С. 21 – 24.
31. Костиков В. Сапоги из шагреновой кожи / В. Костиков // Огонек. – 1989. – № 32. – С. 12 – 16.
32. Есикова Е. Стиль публикаций журнала “Огонёк” в эпоху перестройки: между советским и демократическим дискурсами / Е. Есикова // Вестник РУДН : Серия : Литературоведение, журналистика. – 2011. – № 2. – С. 84 – 89.

Kayuk A. Revealing of Historical Truth about the Horrors of the Stalin’s Repressive Machine in the “Ogonek” magazine in 1986 – 1991

An absolutely new vision of the Stalin’s figure and his policy was explored on the basis of historical materials in the “Ogonek” magazine for 1986 – 1991. It is pointed out that the hidden for decades truth about the horrors of the Stalin’s repressive machine became known to readers solely from the pages of the popular weekly magazine. The performed structural and problem-thematic analysis of the magazine’s publications on this issue allows one to track the tendency about debunk of the Stalin’s personality cult in views of Soviet people. A significant contribution of the periodic press in the formation of new consciousness of readers and the rethinking of their own history it is stressed.

Key words: *glasnost, perestroika, periodical press, the Stalin’s repressions, historical consciousness.*